

ศูนย์ปฏิบัติการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย กรมอนามัย

โทร. 0 2590 4444 โทรสาร 0 2590 4443

คำแนะนำการจัดการด้านสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม กรณีจุดอพยพ/ที่พักอาศัยชั่วคราวในภาวะฉุกเฉิน

หลักการจัดที่พักพิงให้กับผู้ประสบภัยอยู่อาศัยอย่างมีความสุขและป้องกันการแพร่ระบาดของโรค

1. การเลือกสถานที่เป็นจุดอพยพ/ที่พักอาศัยชั่วคราวในภาวะฉุกเฉิน

ที่พักอาศัยชั่วคราว มีความสำคัญต่อสุขภาพอนามัยของผู้ประสบภัย เนื่องจากอาจต้องใช้ชีวิตอยู่นาน เป็นสัปดาห์หรือเป็นเดือน ควรจัดพื้นที่สำหรับรายครอบครัวอย่างเป็นสัดส่วน ที่พักพิงรวมควรมีการจัดกลุ่ม เป็นครอบครัวหรือเครือญาติ เพื่อหลีกเลี่ยงภาวะความเครียด ความปลอดภัยของเด็ก สตรี และผู้ป่วยเรื้อรัง

1.1 ที่พักอาศัยชั่วคราวในอาคารที่มีอยู่เดิม

เช่น โรงเรียน สำนักงาน สนามกีฬา หรือ แม้แต่ตู้รถไฟ และรถบรรทุก เพื่อใช้เป็นศูนย์กลางการอพยพในระยะสั้น อาคารที่ใช้เป็นศูนย์อพยพชั่วคราว จะต้องตรวจสอบว่าโครงสร้างมีความแข็งแรงเพียงพอ และไม่อยู่ในบริเวณที่อาจจะเกิดน้ำท่วมซ้ำ ควรมีสาธารณูปโภคพื้นฐานที่จำเป็น เช่น ระบบน้ำประปา ห้องน้ำ/ห้องส้วม และอาจจะมีโรงครัว ซึ่งสิ่งต่างๆเหล่านี้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการบำรุงรักษาอย่างดี พร้อมใช้งาน และทำความสะอาดสม่ำเสมอ เพื่อป้องกันการเกิดโรคระบาด

อาคารหอประชุม เป็นที่พักอาศัยชั่วคราว

ศูนย์ปฏิบัติการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย กรมอนามัย

โทร. 0 2590 4444 โทรสาร 0 2590 4443

ข้อพิจารณาอาคารที่จะใช้เป็นที่พักชั่วคราว

1. มีพื้นที่ส่วนตัวและสำหรับนอนอย่างน้อย 3.5 ตารางเมตรต่อคน
2. มีอากาศถ่ายเทสะดวก ห้ามสูบบุหรี่ หรือปรุงอาหารที่ก่อให้เกิดควัน ในบริเวณใกล้ที่พักอาศัย
3. อาคารควรมีทางเข้าออกชัดเจน หลีกเลี่ยงการใช้ไฟฟ้าเกินขนาด กรณีใช้ตะเกียงควรจัดวางหรือแขวนให้ปลอดภัย วัสดุไวไฟควรจัดเก็บไว้นอกอาคาร ควรติดตั้งคำแนะนำเกี่ยวกับอันตรายที่อาจเกิดจากไฟให้ผู้อยู่อาศัยมองเห็นได้ชัดเจน ควรจัดให้มีอุปกรณ์ที่ใช้ในการดับเพลิงและดูแลรักษาให้พร้อมใช้งานได้เสมอ
4. จัดเตรียมที่นอน หมอน ผ้าห่ม สำหรับผู้ประสบภัย
5. กำหนดให้มีการทำความสะอาดบริเวณที่พักอาศัยชั่วคราว เป็นประจำทุกวัน
6. จัดให้มีห้องส้วมสำหรับการขับถ่าย ในระยะไม่เกิน 50 เมตรจากที่พัก และควรห่างจากจุดปรุงอาหาร จุดรับประทานอาหารและแหล่งน้ำดื่ม น้ำใช้ ไม่น้อยกว่า 20 เมตร ควรจัดให้มีส้วม 1 ห้องต่อ 50 คน และควรสร้างเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วที่สุดให้ได้ 1 ห้องต่อ 20 คน กำหนดการทำความสะอาดสุขภัณฑ์และห้องส้วมอย่างน้อยวันละ 2 ครั้งเป็นประจำทุกวัน
7. ให้คัดแยกประเภทขยะมูลฝอย เช่น ขยะรีไซเคิล (ขวดพลาสติก ขวดแก้ว) ขยะเปียกหรือเศษอาหาร ขยะรีไซเคิลสามารถเก็บรวบรวมไว้จัดการภายหลัง แต่ขยะเปียกหรือเศษอาหารต้องใส่ถุง เมื่อขยะเต็มมัดปากถุงให้แน่นและส่งไปกำจัดทุกวัน เพื่อไม่ให้เป็นแหล่งอาหารของสัตว์และแมลงพาหะนำโรค เช่น แมลงวัน แมลงสาบ และหนู ถ้าไม่สามารถส่งไปกำจัดได้ ให้ใช้วิธีการขุดหลุมฝังกลบทุกวัน
8. ถังใส่ขยะมูลฝอยประเภทขยะเปียกหรือเศษอาหาร ควรมีขนาด 50-100 ลิตร ต่อผู้อยู่ 12-15 คน ต้องมีฝาปิดมิดชิด และมีถุงพลาสติกรองรับขยะอีกชั้น เมื่อขยะเต็ม มัดปากถุงให้แน่นเพื่อความสะอาดในการส่งไปกำจัด
9. ควรจัดห้องอาบน้ำและซักล้าง และสถานที่สำหรับการล้างมือหลังการใช้ส้วมและล้างได้บ่อยครั้ง เพื่อสุขอนามัย

ศูนย์ปฏิบัติการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย กรมอนามัย

โทร. 0 2590 4444 โทรสาร 0 2590 4443

1.2 กรณีไม่มีอาคารสำหรับใช้เป็นที่พักอาศัยชั่วคราว

อาจจัดโดยการใช้เต็นท์ หรือที่พักชั่วคราวซึ่งทำจากแผ่นพลาสติก ผ้าคลุม หรือวัสดุท้องถิ่นที่หาได้ โดยบริเวณที่ตั้งควรอยู่ในบริเวณที่ปลอดภัยจากน้ำท่วม ถึงแม้ที่พักอาศัยชั่วคราวต้องดำเนินการจัดตั้งอย่างรวดเร็ว แต่ที่พักนี้อาจจะต้องถูกใช้เป็นระยะเวลานาน ดังนั้นควรพิจารณาให้เหมาะสมสำหรับความเป็นอยู่ของผู้ประสบภัยทั้งระยะสั้นและระยะยาว

เต็นท์ ที่พักอาศัยชั่วคราว

ข้อพิจารณาในการจัดการที่พักพิงชั่วคราวแบบไม่มีอาคารอยู่เดิม ดังนี้

1. สภาพพื้นที่ที่จะจัดเป็นที่พักชั่วคราว ต้องง่ายต่อการระบายน้ำและควรอยู่สูงกว่าระดับที่อาจจะเกิดน้ำท่วม พื้นที่ควรลาดชัน 2 - 4 % เพื่อการระบายน้ำที่ดี
2. เต็นท์ หรือที่พักสำเร็จรูปพร้อมติดตั้ง ควรจะจัดให้ 1 ขึ้นต่อ 1 ครอบครัว ขนาดกว้าง 4 เมตร ยาว 6-7 เมตร หรือมีพื้นที่อย่างน้อย 3.5 ตารางเมตรต่อคน และที่พักต่อหน่วย ควรจุคนไม่หนาแน่นนัก และควรทำอาหารภายนอกที่พัก
3. เต็นท์ที่พักควรจะถูกจัดเป็นแถวหรือเป็นกลุ่ม 10-12 หลัง ให้อยู่สองข้างทางของถนน มีความกว้างประมาณ 10 เมตร เพื่อให้การจราจรเข้าออกสะดวก รวมถึงการเข้าถึงของรถพยาบาลและรถดับเพลิงด้วย
4. จัดเตรียมที่นอน หมอน ผ้าห่ม สำหรับผู้ประสบภัย
5. เพื่อให้การจัดการและควบคุมโรคติดต่อได้ง่ายขึ้น ที่พักอาศัยชั่วคราวควรมีคนไม่เกิน 10,000-12,000 คน หรือจัดค่ายย่อยลงไปเป็นหน่วยๆ หน่วยละไม่เกิน 1,000 คน
6. ที่พักแต่ละหลังควรมีระยะห่างกันอย่างน้อย 8 เมตรเพื่อป้องกันการเดินโดยไม่สะดุดเชือก หรือสมอบก พื้นที่ว่างดังกล่าวสามารถป้องกันการลุกลามของอัคคีภัยได้ด้วย แต่หากพื้นที่มีจำกัดก็อาจให้ระยะห่างระหว่างที่พักห่างกันได้อย่างน้อย 2 เท่าของความสูงของที่พักแต่จะต้องไม่น้อยกว่า 2 เมตร

ศูนย์ปฏิบัติการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย กรมอนามัย

โทร. 0 2590 4444 โทรสาร 0 2590 4443

7. ควรมีที่ว่างกว้าง 30 เมตร ทุกๆ ระยะ 300 เมตร เพื่อป้องกันอัคคีภัย ที่ว่างดังกล่าวสามารถใช้เป็นถนน หรือ ที่พักผ่อนด้วยก็ได้

8. ควรมีการขุดทางระบายน้ำรอบเต็นท์หรือบริเวณที่พัก โดยเฉพาะถ้าอยู่ในบริเวณที่เสี่ยงต่อน้ำท่วม พื้นที่ที่มีน้ำขังและยากต่อการระบาย ควรจะได้รับการถมเพื่อควบคุมแมลงพาหะนำโรค

9. ควรจัดให้มีถนนอย่างน้อย 2 สายเข้าถึงในพื้นที่ เพื่อความปลอดภัยและลดความเสี่ยงในการถูกตัดขาด หรือถนนใช้การไม่ได้

10. ผิวถนนควรรดน้ำเพื่อป้องกันฝุ่น น้ำที่จากที่พังกสามารถนำมาใช้รดถนนป้องกันฝุ่นได้

11. หากไม่มีระบบประปา ควรติดตั้งถังเก็บน้ำไว้ทั้งสองข้างของถนน

12. จัดให้มีห้องส้วมสำหรับการขับถ่าย ในระยะไม่เกิน 50 เมตรจากที่พัก และควรห่างจากจุดปรุงอาหาร จุดรับประทานอาหารและแหล่งน้ำดื่ม น้ำใช้ ไม่น้อยกว่า 20 เมตร ควรจัดให้มีส้วม 1 ห้องต่อ 50 คน และควรสร้างเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วที่สุดให้ได้ 1 ห้องต่อ 20 คน ควรแยกเพศ สัดส่วนส้วมหญิง : ชาย (3:1) โดยประมาณ และหากเป็นไปได้ควรมีที่ปัสสาวะสำหรับผู้ชาย กำหนดการทำความสะอาดสุขภัณฑ์และห้องส้วมอย่างน้อยวันละ 2 ครั้งเป็นประจำทุกวัน

13. ให้คัดแยกประเภทขยะมูลฝอย เช่น ขยะรีไซเคิล (ขวดพลาสติก ขวดแก้ว) ขยะเปียกหรือเศษอาหาร ขยะรีไซเคิลสามารถเก็บรวบรวมไว้จัดการภายหลัง แต่ขยะเปียกหรือเศษอาหารต้องใส่ถุง เมื่อขยะเต็มมัดปากถุงให้แน่นและส่งไปกำจัดทุกวัน เพื่อไม่ให้เป็นแหล่งอาหารของสัตว์และแมลงพาหะนำโรค เช่น แมลงวัน แมลงสาบ และหนู ถ้าไม่สามารถส่งไปกำจัดได้ ให้ใช้วิธีการขุดหลุมฝังกลบทุกวัน

14. ถังใส่ขยะมูลฝอยประเภทขยะเปียกหรือเศษอาหาร ควรมีขนาด 50-100 ลิตร ต่อผู้อพยพ 12-15 คน ต้องมีฝาปิดมิดชิด และมีถุงพลาสติกรองรับขยะอีกชั้น เมื่อขยะเต็ม มัดปากถุงให้แน่นเพื่อความสะดวกในการส่งไปกำจัด

15. บริเวณที่พัก ควรอยู่เหนือลม ป้องกันกลิ่นรบกวนจากส้วม และถังขยะ

16. ควรจัดห้องอาบน้ำและซักล้าง และสถานที่สำหรับการล้างมือหลังการใช้ส้วมและล้างได้บ่อยครั้งเพื่อสุขอนามัย

17. ควรจัดพื้นที่ในการแจกจ่ายอาหาร เพื่อความปลอดภัยทั้งผู้รับ และผู้แจกจ่ายอาหาร

18. ให้กำหนดการทำความสะอาดบริเวณพื้นที่ที่พักอาศัยชั่วคราว เป็นประจำทุกวัน

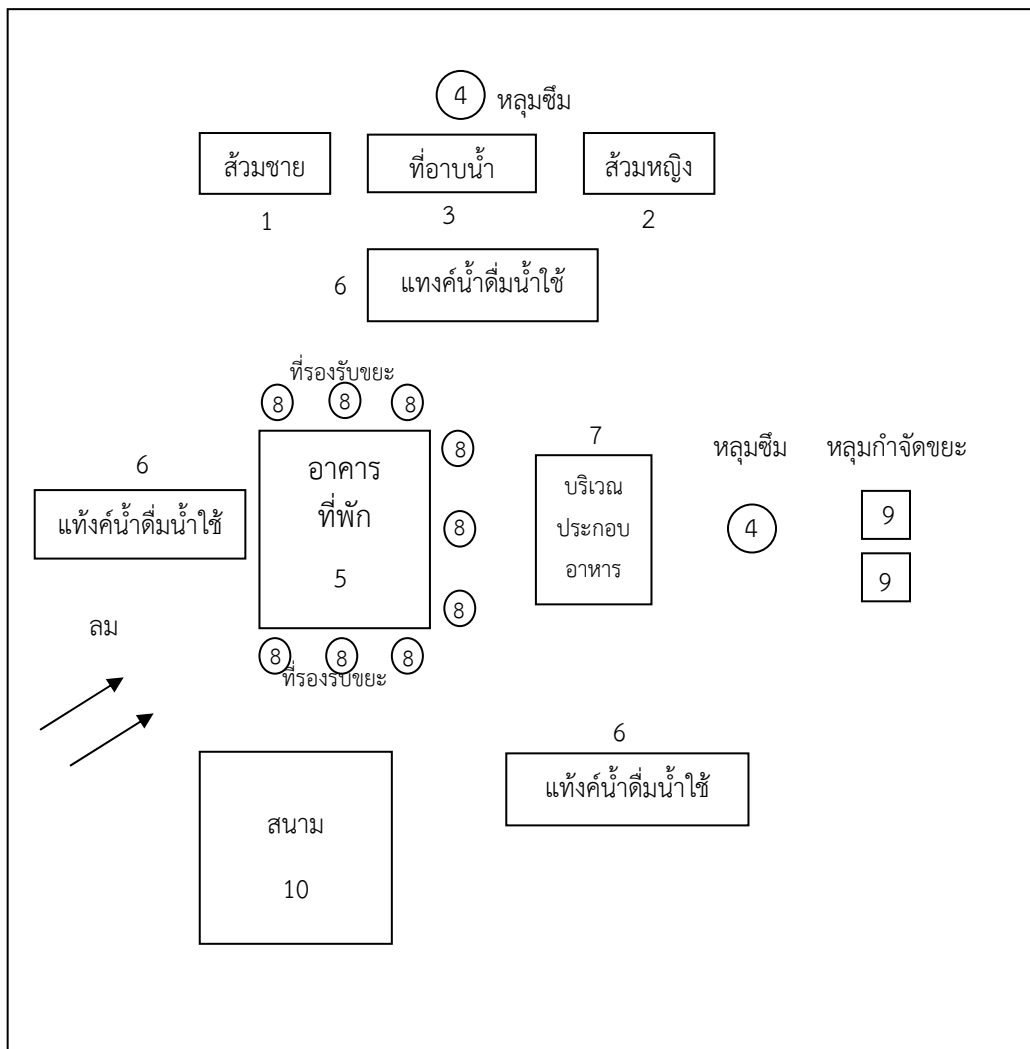

ศูนย์ปฏิบัติการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย กรมอนามัย

โทร. 0 2590 4444 โทรสาร 0 2590 4443

2. ตัวอย่าง ผังการจัดสุขาภิบาลในพื้นที่จุดอพยพให้ถูกสุขลักษณะ

1. ส้วมชาย
2. ส้วมหญิง
3. ที่อาบน้ำ
4. หลุมซึม
5. อาคารที่พัก
6. แหล่งน้ำดื่ม น้ำใช้
7. บริเวณประกอบอาหาร
8. ที่รองขยะ
9. หลุมกำจัดขยะ
10. สนาม

ด้วยความปรารถนาดีจาก สำนักงานอนามัยสิ่งแวดล้อม กรมอนามัย
ฉบับที่ 6 วันที่ 24 กันยายน 2556